

AGENDA 22

KOHALIKUD OMAVALITSUSED

Invapoliitika planeerimise
juhendid kohalikele omavalitsustele

DHR, SDR, SRF,
HANDIKAPPFÖRBUNDEN

EESTI LINNADE LIIT
EESTI OMAVALITSUSLIITUDE ÜHENDUS

Eesti Puuetega Inimeste Koda

TALLINN 2002

Originaali tiitel:

© The Swedish Co-operative Body of Organisations of Disabled People

Revised version 2001

Editor: Maryanne Rönnersten

English translation: Roger Tanner

Production: Grafotext Margareta Moberg

Printed by: Modintryck AB, Stockholm, October 2001

Väljaandja Eestis: Eesti Puuetega Inimeste Koda

Tõlge eesti keelde: Tõnu Karu

Toimetaja: Eha Leppik

Trükitud: OÜ UBS REPRO, Tallinn, juuli 2002

AGENDA 22

on välja töötatud ÜRO Standardreeglite rakendamiseks puuetega inimesi käsitlevate poliitiliste dokumentide koostamisel.

Riik, maakond, omavalitsus, ettevõtte, organisatsioon jne. on kohustatud:

- looma koostöösuhted puuetega inimeste organisatsioonide kui võrdsete partneritega;
- koos puuetega inimeste organisatsioonidega analüüsima oma tegevuste vastavust ÜRO Standardreeglitele;
- koos puuetega inimeste organisatsioonidega koostama ülevaate/analüüsi puuetega inimeste vajadustest;
- kirjeldama lõhet tänaste võimaluste ja puuetega inimeste vajaduste vahel omaette invapoliitika plaanis;
- kirjeldama selles plaanis, kuidas puuete problemaatikat arvestatakse tulevastes otsustusprotsessides;
- kirjeldama, kuidas toimub tulevikus koostöö puuetega inimeste organisatsioonidega;
- regulaarselt hindama ja täiendama plaani puuetega inimeste paremaks integratsiooniks.

Puuetega inimeste organisatsioonid peavad saama

- vajalikud eeldused, et toimida ekspertidena oma probleemide lahendamisel;
- võimaluse jälgida plaani täitmist ja kaasajastamist.

Sisukord

Inimõigused on kõige alus 5

Taust 6

- Võrdsed võimalused – inimõigus 6
- Kasutage teadmisi 6
- ÜRO Standardreeglite põhjal 6
- Eeltingimused 7
 - Sihtvaldkonnad 7
 - Täidesaatvad abinõud 7
 - Standardreeglite rakendamine 8

AGENDA 22

I OSA. Hea invapoliitika plaani omadused 9

- Standardreeglid kui suunised 9
- Tihe koostöö invaorganisatsioonidega 9
- Põhisuund 9
- Naised, lapsed, immigrandid 9
- Üldised ja individuaalsed abinõud 9
- Valikuvabadus 10
- Ühiskond kui eeskuju/näidis 10
- Tulevane koostöö puuetega inimeste organisatsioonidega 10
- Eesmärgid 10
- Konkreetsed abinõud 10
- Hindamine ja muutmine 10

II OSA. Võrdsed partnerid 11

- Võrdsed tingimused 11
- Aeg ja raha 11
- Agenda 22 Grupp 11
- Töörühmad 11
- Puuetega inimeste organisatsioonid 11

III OSA. Ideest invapoliitika plaanini 12

1. aste - Omavalitsuste tegevuse inventeerimine lähtuvalt Standardreeglitest 12
2. aste - Puuetega inimestele vajalike avalike teenuste inventuur 13
3. aste - Võrdlused, analüüsid ja prioriteedid 13
4. aste - Invapoliitika plaani kavand 13
5. aste - Plaani vastuvõtmine kõrgeima poliitilise kogu poolt 14

Küsimused ÜRO Standardreeglite kohta 14

- Reegel 1. Teadlikkuse tõstmine 14
- Reegel 2. Meditsiiniabi 15
- Reegel 3. Rehabilitatsioon 15
- Reegel 4. Toetavad teenused 15
- Reegel 5. Kättesaadavus/ligipääsetavus 16
- Reegel 6. Haridus 17
- Reegel 7. Tööhõive 18
- Reegel 8. Sissetuleku tagamine ja sotsiaalkindlustus 18
- Reegel 9. Pereelu ja isikupuutumatus 19
- Reegel 10. Kultuur 19
- Reegel 11. Vaba aeg ja sport 20
- Reegel 12. Religioon 20
- Reegel 13. Informatsioon ja uurimistöö 20
- Reegel 14. Poliitiline otsustamine ja planeerimine 21

Reegel 15.	Seadusandlus	21
Reegel 16.	Majanduspoliitika	21
Reegel 17.	Töö koordineerimine	22
Reegel 18.	Puuetega inimeste organisatsioonid	22
Reegel 19.	Personali koolitus	23
Reegel 20.	Invaprogrammide riiklik monitooring ja hinnang	Reeglite rakendamise kohta 23
Reegel 21.	Tehniline ja majanduslik koostöö	23
Reegel 22.	Rahvusvaheline koostöö	24
Invapoliitika plaani näidisstruktuur		25
Järelsõna eestikeelsele tõlkele		26

Inimõigused on kõige alus

Kohalike omavalitsuste otsused mõjutavad puuetega inimeste igapäevaelu. Need otsused võivad puudutada eluaset, haridust või hooldust. Seetõttu on oluline, et kõigis omavalitsuste otsustustes arvestataks invaaspektiga.

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon võttis ühehäälselt vastu "Puuetega Inimestele Võrdsete Võimaluste Loomise Standardreeglid". Standardreeglid on suurepärase töövahend invapoliitika struktureerimiseks. Rootsi puuetega inimeste organisatsioonid on välja arendanud AGENDA 22 nime all tuntuks saanud metoodika Standardreeglitel baseeruvate invapoliitika plaanide koostamiseks.

Põhiideede arv pole suur: töö aluseks on inimõigused ja parimad tulemused, mille abil saavutatakse omavalitsuste koostöö puuetega inimeste organisatsioonidega.

Käesolev materjal on pealkirjastatud "AGENDA 22 – Kohalikud omavalitsused – Suunised invapoliitika planeerimiseks". See kirjeldab viise, kuidas omavalitsusüksus koos-töös invaorganisatsioonidega saab teha invapoliitilisi plaane. Materjal sisaldab ettepane-kuid, kuidas jõuda ideest plaanini. AGENDA 22 koosneb kolmest põhiosast:

- Hea invapoliitika plaani iseloomustus
- Võrdsed partnerid
- Ideest invapoliitika plaanini

Materjali lõpus on esitatud valik küsimusi ÜRO Standardreeglite kohta. Neid on hea kasutada, kui omavalitsused ja invaorganisatsioonid jõuavad võrdluseni dokumentide vastavusest Standardreeglitele.

Rootsi omavalitsused on käesoleva meetodi rakendanud ja invapoliitilisi plaane tehakse kogu riigis. Loodame, et teistelgi maadel on sellest meetodist kasu ja seetõttu oleme materjali kohandanud nii, et see oleks kasutatav ka väljaspool Rootsit.

Otsustuste tase nendes igapäevastes küsimustes võib erinevates maades olla erinev. Just neile otsustajatele ongi suunatud käesolev väljaanne.

Stockholm
Oktoober 2001

Taust

Võrdsed võimalused – inimõigus

Puuetega inimesed vajavad mõnikord ühiskonnalt enam tuge saavutamaks samu elutingimusi kui teised ühiskonna liikmed. Seda toetust ei tohi vaadelda kui privileegi, vaid see on inimõigus.

Puuetega inimeste jaoks võib igapäevaelu olla täis suuremaid ja väiksemaid takistusi määramaks ise oma elu. Kuid see ei pea olema nõnda. Paljude mõttetute takistuste kõrvaldamiseks on häid lahendusi. "ÜRO Standardreeglid puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomiseks" avaldati 1993. aastal eesmärgiga tagada puuetega kodanikele samad õigused kui kõigile teistele.

Nende õiguste tagamine vajab tahtlikku süsteemset planeerimist. Kohalikud omavalitsused on enamasti vastutavad argielu toetavate teenuste eest, seetõttu lasub neil eriline vastutus. Invapoliitika plaani abil on võimalik rakendada Standardreegleid ja koos-töö puuetega inimeste organisatsioonidega plaani koostamisel tagab nende täitmiseks vajaliku poliitilise ja majandusliku toetuse.

Kasutage teadmisi

Tihe koostöö omavalitsuste ja invaorganisatsioonide vahel invapoliitika plaani koostamisel kindlustab ratsionaalsuse ja vahendite säästliku kasutamise.

Vaid puudega inimesed teavad, mida tähendab elada puudelisena. Just seetõttu oleks ressursside raiskamine, kui mitte kaasata planeerimisprotsessi invaorganisatsioonide liikmete teadmisi. Nende oskusteabe kasutamata jätmine pidurdaks liikumist võrdsete võimalustega ühiskonna poole, sest tekiks vajadus täiendava töö ja kulutuste järele ekslike otsuste ja lahenduste korrigeerimisel.

Standardreegel 18 sätestab, et puuetega inimeste organisatsioonide rolliks on vajaduste ja prioriteetide määratlemine, planeerimises osalemine, puuetega inimeste elu puudutavate teenuste ja abinõude osutamine ja hindamine. See tähendab, et invaorganisaatsioone tuleb näha kui eksperte ja et nendega tuleb alati konsulteerida puudeid puudutavates küsimustes. On vaja leida optimaalsed protseduurid omavalitsuste ja inva-organisatsioonide koostöök.

ÜRO Standardreeglite põhjal

ÜRO Standardreeglid on kokku 22. Nad koosnevad riike puudutavatest seisukohtadest, invapoliitika seisukohtadest ja ettepanekutest konkreetseks tegevuseks.

Standardreeglid lähtuvad põhimõttest, et kõik kodanikud on võrdselt väärikad ja seetõttu omavad samu õigusi. Ressursside aus jagamine on ühiskonna ülesanne.

Standardreeglid baseeruvad samuti puuete keskkonnapõhjuslikkuse kontseptsioonil. See tähendab, et puue avaldub inimese ja tema ümbruse kokkupuutel. Puude põhjustavad füüsilise keskkonna vajakajäämised või vastuolu ühiskonna poolt pakutavate teenuste ja puudega inimese tegelike vajaduste vahel. Seega pole objektiks

mitte indiviid, keda tuleb kohandada ja sobitada ühiskonda. Hoopis ühiskonda on vaja planeerida sellisena, et kõigil kodanikel oleks võrdsed võimalused.

22 Reeglit on jaotatud kolme rühma: võrdse osalemise eeltingimused, võrdse osalemise sihtvaldkonnad ja täidesaatvad abinõud.

Eeltingimused

Reeglite esimene rühm, mis käsitab võrdse osalemise eeltingimusi, koosneb neljast reeglist.

Reegel 1, **teadlikkuse tõstmine**, rõhutab vajadust kõigi ühiskonnakihtide informeerimiseks puuetega inimeste vajadustest, õigustest ja potentsiaalset.

On vaja, et head **meditsiiniabi** (Reegel 2) ja vajalikku **rehabilitatsiooni** (Reegel 3) rakendataks õigeaegselt.

Ühiskond peab olema valmis osutama **toetavaid teenuseid** (Reegel 4) ja tagama indiviidile sobivad tehnilised abivahendid.

Sihtvaldkonnad

Reeglite teine grupp kirjeldab ühiskonna kohustusi kaheksas valdkonnas. Esimene neist on **kättesaadavus/ligipääsetavus** (Reegel 5). Kui inimesed on ühiskonnas võrdsed, peab ligipääsetavus olema tagatud kõigile kodanikele. See nõue puudutab nii füüsilist kesk-konda kui informatsiooni ja kommunikatsiooni võimalusi.

Kõik lapsed ja noored peavad saama nende annetele vastava **hariduse** (Reegel 6).

Puuetega inimestel peab olema **võimalus saada tööd** (Reegel 7) samadel tingimustel kui kõik teised.

Ühiskond peab hoolitsema, et puuetega inimestele oleks **tagatud sissetulek ja sotsiaalkindlustus** (Reegel 8) ka siis, kui puue piirab või välistab palgatööd. Igaühel on samad õigused pereelule ja isikupuutumatusel (Reegel 9), puudega inimesi ei tohi diskrimineerida seksuaalelu, abielu või vanemlikkust puudutavates küsimustes.

Puudega inimestel peab olema ligipääs **kultuurile** (Reegel 10), seda nii vastuvõtja kui ise aktiivse looja rollis.

Sama kehtib **vaba aja** ja **spordi** kohta (Reegel 11) nii siseruumides kui väljas toimuvaks tegevuseks. Kirikud ja kultuspaigad peavad olema ligipääsetavad tagamaks puuetega kodanike **religioosete vajaduste** (Reegel 12) rahuldamise.

Täidesaatvad abinõud

Viimane grupp koosneb kümnest haakuvast reeglist.

Informatsiooni ja uurimistöö (Reegel 13) kaudu peab ühiskond suurendama teadlikkust puuetega inimeste vajaduste kohta ja selle kaudu looma alused järjekindlaks **poliitiliseks otsustamiseks ja planeerimiseks** (Reegel 14), arvestades puuetega inimeste vajadusi.

Seadusandlus (Reegel 15) peab looma puuetega inimestele õigusliku aluse võrdseks osalemiseks **majanduspoliitikas** (Reegel 16), et invaküsimused oleks iga eelarve-töö loomulik osa.

Töö koordineerimine (Reegel 17) tagab ühiskonna ressursside efektiivse kasutamise.

Puuetega inimeste organisatsioonide (Reegel 18) teadmiste kasutamine on Standardreeglite olulisim teema. Reegel 18 sätestab, millist rolli saavad organisatsioonid täita nõuandjatena nende elu puudutavate meetmete planeerimisel, rakendamisel ja hindamisel. Kõigile töötajatele tuleb tagada pidev **personalikoolitus** (Reegel 19), mis annaks neile teadmised puuetega inimeste vajadustest, õigustest ja potentsiaalset (võimalustest).

Invaprogrammide monitooring ja hindamine (Reegel 20) peab olema järjepidev, et tagada Standardreeglite eesmärkide saavutamise.

Tehnilise ja majandusliku koostöö (Reegel 21) kaudu saavad ÜRO liikmesriigid kaasa aidata puuetega inimeste elutingimuste parandamisele arengumaades ja toetada puuetega inimeste organisatsioonide loomist. Invaproblemaatika peaks samuti olema enesestmõistetav komponent igasuguses **rahvusvahelises koostöös** (Reegel 22).

Standardreeglite rakendamine

Standardreeglid pole iseenesest juriidiliselt siduvad, nad on rahvusvahelise üldsuse poolt heaks kiidetud poliitiline ja moraalne kohustus.

Sõna "Riik" iga reegli alguses ei tule mõista nii, et Standardreeglid käsitlevad vaid riiklikku, üldrahvalikku tasandit. Standardreeglid on suunised invapoliitikale rahvuslikult tasandilt omavalitsusteni, eraettevõteteni, kodanikeühendusteni jne.

AGENDA 22

I Osa. Hea invapoliitika plaani omadused

Et kohalik omavalitsus peab olema võimeline pakkuma samu võimalusi kõigile kodanikele, on vaja invapoliitika plaani, mis püüaks süstemaatiliselt ühiskonda ligipääsetavaks ja integreerivaks muuta. Hea invapoliitika plaan peab lähtuma järgmistest põhiprintsiipidest:

Standardreeglid kui suunised

Plaan peab põhinema Standardreeglite eesmärkidel ja olemusel.

Kahtekümmend kahte reeglit saab invapoliitika plaani koostamisel kasutada kui struktuuri/skeemi. Kohalikul omavalitsusel tuleb Reeglid ükshaaval läbi vaadata ja analüüsida:

- kuidas** ühiskond Reegleid täna täidab,
- mida** on Reeglite täitmiseks vaja teha,
- kuidas** seda teha (eesmärgid ja vahendid).

Tihe koostöö invaorganisatsioonidega

Invaorganisatsioonid peavad olema aktiivselt kaasatud planeerimisprotsessi selle algfaasist kuni rakendamise ja hindamiseni.

Heas plaanis on kirjas kõik vajadused. Seega peab ta põhinema puuetega inimeste vajaduste täpsel kindlaksmääramisel, mis on tehtud koostöös invaorganisatsioonidega.

Põhisuund

Kohaliku omavalitsuse invapoliitika planeerimise kõrgeimaks eesmärgiks on integreerida puuetega inimeste vajaduste tagamine kõiges ettevõetavas.

Sellest johtuvalt peavad need vajadused olema esile toodud kogu planeerimisprotsessis – põhimõtte, mida rahvusvaheliselt “peahoovuseks/mainstreaming`iks” nimetatakse.

Siit üks loogiline järeldus: poliitilised sammud peavad olema rahastatud, Eesti terminoloogias, *vastutuse ja finantseerimise põhimõtte järgi – iga ettevõtmise kannab ise oma kulud*. Vaegkuuljad vajavad lisavõimendeid, et olla võimelised kasutama tavatelefone. Vajalikud kulud, mida see eeldab, peavad olema lisatud mitte ainult lisavõimendiga telefonidele vaid kõigile telefoni tarbijaile, kui tahame põhimõtet järgida.

Üheks esimeseks sammuks eesmärkide poole peaks olema valminud invapoliitika plaani kinnitamine antud omavalitsuse kõrgeima poliitilise kogu poolt. Plaan peaks sisaldama kõiki tegevusi selle omavalitsuse haldusalal.

Naised, lapsed, immigrandid

Naiste, laste ja immigrantide olukorrale peaks plaanis omaette tähelepanu pöörama.

On oht, et puuetega naisi diskrimineeritakse kaheti – kui puudega inimesi ja kui naisi. Seetõttu on oluline, et sugude võrdsuse põhimõtteid arvestatakse invapoliitika plaani koostamisel. Kahetine diskrimineerimine on reaalsus ka immigrantide jaoks.

Samuti ei pöörata piisavalt tähelepanu lastele. Hea ettevalmistus on näiteks oluline tagamaks puuetega lastele eakaaslastega võrdsed võimalused.

Üldised ja individuaalsed abinõud

Individuaalsed abinõud/vahendid peavad olema kättesaadavad, et vajadusel üldlahendusi täiendada.

Paljud ligipääsetavuse küsimused lahenevad üldiste abinõude kaudu. Kui ühistransport on kohandatud puuetega inimestele, saab suurem hulk inimesi kasutada bussi või all-maaraudteed. Aga alati on inimesi, kes vajavad individuaalselt kohandatud/kujundatud teenust.

Valikuvabadus

Demokraatia seisukohalt on oluline, et puuetega inimestel oleksid võrdsed võimalused oma valikute tegemiseks.

Kohalikud omavalitsused peavad pakkuma teenuseid, mis annavad igaühele osaluse ja isikliku valiku võimaluse.

Ühiskond kui eeskuju/näidis

Ühiskond peab andma head eeskju tulevikuvaatava invapoliitika planeerimisega ja teavitamisega selle Standardreeglitele vastavuse olulisusest kõigis algatustes (ettevõtmistes).

Kui kohalikud omavalitsused eraldavad rahalist toetust haridusele, spordile, ühingu-tele, kultuuriüritustele jne., saavad nad esitada toetuse saajaile nõudmisi.

Mõnikord esitatakse avalikud teenused lepingukonkursile. Sellistes avalike teenuste hankekonkurssides on vaja tagada, et võimalik lepingupartner oleks piisavalt teadlik, et vältida puuetega inimeste diskrimineerimise riski. Kohalik omavalitsus võib samuti anda head eeskju puuetega inimeste töölevõtmisega.

Tulevane koostöö puuetega inimeste organisatsioonidega

Invapoliitika plaan peab kirjeldama, kuidas kohalik omavalitsus kavandab tulevikus koostööd puuetega inimeste organisatsioonidega.

Plaan peab sätestama, milliseid nõuandvaid gruppe (nõukodasid) vajatakse ja kuidas saavutada nende ratsionaalne tegevus.

Invaorganisatsioonide esindajad, nagu on ette näinud Standardreeglis 18, peaksid olema nõuandjate rollis. Omavalitsus peab otsustama, kas see toob kaasa selle koolituse eest vastutuse ja kas esindajate kohalviibimine saab tasustatud.

Eesmärgid

Kohaliku omavalitsuse invapoliitika plaanil peavad olema pikaajalised eesmärgid tagamaks puuetega inimestele teistega võrdsed õigused.

Neid eesmäärke on hea defineerida iga Standardreegli esimese lausega.

Konkreetsed abinõud

Eesmäärke saavutatakse plaanis selgelt kirjeldatud konkreetsete tegevuste kaudu.

On vaja kirja panna, **mida** tuleb teha, **millal** konkreetne abinõu rakendub, **milline asutus** on rakendamise eest vastutav ja **kuidas** rakendamist **finantseeritakse**.

See on väga oluline eesmärgi järjekindlaks saavutamiseks ja samuti plaani hindamiseks.

Hindamine ja muutmine

Invapoliitika plaanis peavad olema kirjeldatud selle hindamise ja muutmise protseduurid.

Plaani peaks iga-aastaselt hindama puuetega inimeste organisatsioonide ja omavalitsuse esindajaist koosnev töörühm. Alternatiivina võib omavalitsus määrata spetsiaalse audiitori hindama tegevuse vastavust invapoliitika plaanile. Plaani tuleb samuti regulaarselt uuendada.

// Osa. **Võrdsed partnerid**

Agenda 22 lähenemine põhineb kahel “inventuuril”:

- • Milliseid teenuseid pakub omavalitsus oma elanikele?
- • Millist tuge vajavad puudega kodanikud ühiskonnalt?

Plaan peab ületama võimalikud tühikud kahe inventuuri vahel.

Võrdsed tingimused

Puuetega inimeste organisatsioonid peavad olema kaasatud võrdseteks partneriteks kogu plaani ettevalmistamise protsessis.

Nende kaasamine planeerimisest kuni heakskiitmiseni poliitilise otsustuskogu poolt on loogiline tulem ÜRO Standardreegleist. Reegli 18 järgimine peegeldub invapoliitika plaani koostamistöo organiseerimises.

Aeg ja raha

Võimaldamaks puuetega inimeste organisatsioonide esindajatel oma tööd hästi teha, oleks hea nende tööd tasustada.

Hea invapoliitika plaan peab olema süsteemne ja hästi koostatud, et vastu seista poliitilistele ja majanduslikele muutustele. Et seda saavutada, peavad organisatsioonide esindajad kulutama rohkesti aega ja seetõttu võivad vajada tasustamist nende panuse eest.

Agenda 22 grupp

Töö invapoliitika väljatöötamiseks võib korraldada Agenda 22 grupi loomisega.

See grupp võib tööd planeerida ja juhtida, koondada analüüse ning ettepanekuid ja koostada lõpliku invapoliitika projektvariandi. Töögrupp peaks koosnema võrdsest arvust omavalitsuste ja invaorganisatsioonide esindajatest.

Töörühmad

Töörühmi on sobiv luua omavalitsuse tegevuse analüüside koostamiseks.

Töörühmad võivad samuti teha ettepanekuid vajalike abinõude asjus. Need tuleks luua samal põhimõttel kui Agenda 22 grupp, et kohalik omavalitsus ja invaorganisatsioonid oleks võrdselt esindatud.

Puuetega inimeste organisatsioonid

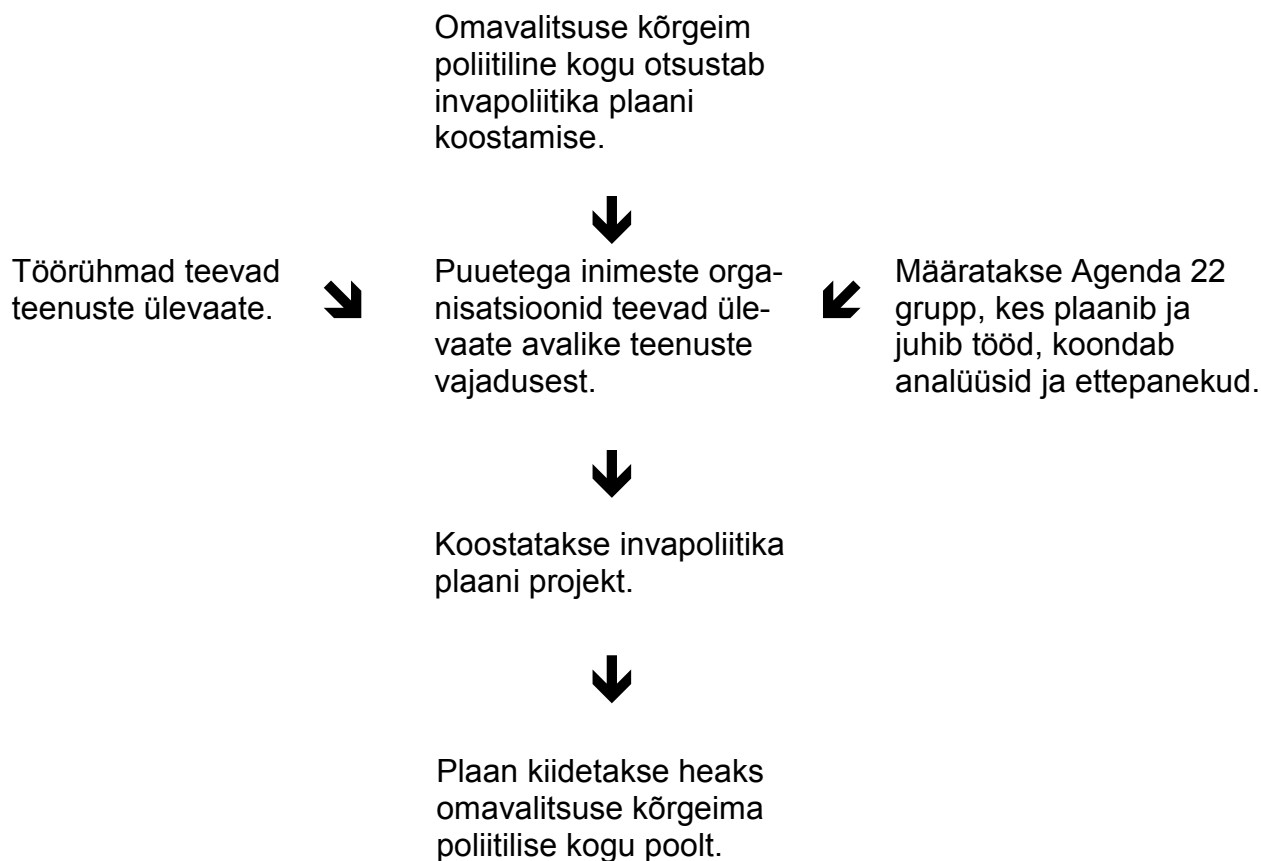
Puuetega inimeste organisatsioonid saavad koguda ja süstematiseerida teavet puuetega inimestele vajalike tugiteenuste kohta.

III Osa. **Ideest invapoliitika plaanini**

Lõpetatud plaan peab seonduma omavalitsuse kogu tegevusega

Et see nii oleks, peab plaani koostamine olema allutatud kõrgeimale poliitilisele otsustavale kogule, kes määrab ka Agenda 22 grupi.

Tööd plaani koostamisel võib korraldada alljärgneval viisil:

1. aste. Omavalitsuste tegevuse inventeerimine lähtuvalt Standardreeglitest

See töö peab olema reaalsuse kirjeldusel baseeruv analüüs, millisel määral kohaliku omavalitsuse poolt pakutavad teenused vastavad puuetega inimeste vajadustele.

Sellise inventeerimise korraldamiseks on vaja tagada iga tegevuse/teenuse vastavus igale Standardreeglile.

Inventeerimist tuleb teha koostöös puuetega inimeste organisatsioonide esindajatega. Nende kogemused ja teadmised puuetega inimeste vajadustest lubavad neil avastada nii võimalusi kui puudusi, mida teised ei märka. Inventeerimised lõppevad iga alalõigu kirjaliku kokkuvõtte ja ettepanekutega.

Kui omavalitsus soovib rakendada üldist lähenemist, võib kõiki tegevusi korrada inventeerida. Teisel juhul võiks tööd jagada nõnda, et kokkulepitud alad uuritakse läbi ühel aastal, ülejäänul järgmisel aastal.

Iga Standardreegel viitab riikide vastutusele. Vahetades sõna “riik” sõnadega “kohalik omavalitsus” võib Standardreegleid kasutada ka sellel tasandil. Muidugi oleks

parim, kui iga Standardreeglit esimesest kahekümne teiseni vaadata iga üksiku tegevuse jaoks. Vastasel juhul saab uurimist teha sellisel viisil, et iga tegevust vaadatakse tulenevalt nendest Reeglitest, mis on selle jaoks kõige olulisemad. Näiteks kooli uurimisel on Reegel 6 (Haridus) väga tähtis.

Mitmed reeglid on kõikehaaravad, kehtivad ühiskonna kõigi sektorite kohta ning peavad olema kasutatud igaühe poolt. See puudutab eriti:

Reegel 1 Teadlikkuse tõstmine puuetega inimeste õigustest, vajadustest ja võimekusest;

Reegel 5 Kättesaadavus/ligipääsetavus nii füüsilisele keskkonnale kui informatsioonile ja kommunikatsioonile;

Reegel 14 Poliitiline otsustamine ja planeerimine;

Reegel 18 Puuetega inimeste organisatsioonid;

Reegel 19 Personali koolitus.

Käesoleva kogumiku lõpetab peatükk "Küsimused ÜRO Standardreeglite kohta".

Neid küsimusi on hea kasutada, kui kohalik omavalitsus ja invaorganisatsioonid inventeerivad vastavust Standardreeglitele.

2. aste. Puuetega inimestele vajalike avalike teenuste inventuur.

Vajatakse põhjalikku ülevaadet puuetega inimeste vajadustest ning seda saavad teha puuetega inimeste organisatsioonid.

Vajaduste inventeerimise esimene faas võiks iga organisatsiooni poolt olla nende avalike teenuste identifitseerimine, mida see grupp vajab. On väga oluline, et kõigi gruppide vajadused oleks Invapoliitika plaanis esindatud.

3. aste. Võrdlused, analüüsid ja prioriteedid

Agenda 22 grupp koostab ja analüüsib aruandeid, võrdleb neid vajaduste kirjeldustega ja visandab invapoliitika plaani.

On võimalik, et kohaliku omavalitsuse nägemus vastavusest Standardreeglitele võib mõnes aspektis erineda tarbijate arusaamast. Kui see nii on, peaks invaorganisatsiooni arvamustel olema rohkesti kaalu. Kui materjal on koostatud ja läbi analüüsitud, saab selgeks, et mitmes vallas on puudujääke. Eeldatavasti on parandamist vajavat nõnda palju, et see töö tuleb jaotada mitmele aastale. Selles faasis on vaja otsustada, milliseid meetmeid on vaja rakendada kohe ja millised peavad ootama.

Prioriteete võib määratleda erinevaist aspektidest lähtuvalt.

Esmaseks prioriteediks võiks määrata, et invaaspektid oleks alati arvesse võetud alates hetkest, kui kohalik omavalitsus kavandab uusi algatusi või keskkonda. Sellele võib lisada nõude, et invaaspektid on arvestatud kõigis tegevuste või keskkonna muutustes nagu remondi- ja ümberehitustöödel, ümberkorraldustes, arvutiseerimisel ja baasdokumentide ning tegevuskavade muutmisel.

Muud prioriteedid võivad käsitada erinevaid gruppe, näiteks lapsi ja vanureid. On võimalik, et mingiks ajaks suunatakse meetmed just selle sihtrühma olulistele aladele. Teine võimalus on teatud tegevuste eelistamine.

Rahaliste vahendite piiratus ei pea olema takistus.

Invapoliitika plaan peab olema koostatud realistlikult. Et olla tõeliselt kasutatav, peab olema tegevus võrdsete võimaluste suunas võimalik ka majandusliku surutise ajal – poliitika realiseerimine sõltub majanduslikest võimalustest. Ja veel – see, mis on hea puuetega inimestele, on sageli hea kõigile inimestele. Näitena on kõigile reisijaile kasulik nii visuaalse kui kõneinfo olemasolu ühistranspordis.

4. aste. Invapoliitika plaani kavand

Eesmäärke võib vaadata kui visioone, et ühiskond peab võimaldama kõigile võrdse osaluse.

Need visioonid põhinevad iga Standardreegli avalausel.

Hea invapoliitika plaan peab olema selge (arusaadav), omades selgeid eesmäärke, mida võib astmeliselt saavutada konkreetsete meetmete abil.

Invapoliitika plaan ulatub üle mitme aasta. Selles saab kirjeldada aasta-aastalt vajalikke tegevusi konkreetse eesmärgi saavutamiseks. Plaan peab näitama, **milliseid** meetmeid rakendada, **millal** rakendada, **milline allüksus** vastutab rakendamise eest ja **kuidas neid finantseeritakse.**

Kui meetmed on selgesti kirjutatud plaani, on neid hiljem kergem hinnata. Soovituslik struktuur on esitatud käesoleva kogumiku lõpus.

5. aste. Plaani vastuvõtmine kõrgeima poliitilise kogu poolt.

Invapoliitika plaan kinnitatakse Volikogu poolt, et see hõlmaks omavalitsuse kõiki tegevusi.

Küsimused ÜRO Standardreeglite kohta

See osa koosneb mitmetest küsimustest iga Reegli kohta. Neid saab kasutada koos Standardreeglitega kaardistamiseks omavalitsuse tegevuse ühilduvust ÜRO Standardreeglitega. Iga tegevust tuleb hinnata vastavalt seda kõige rohkem hõlmavatele reeglitele. Mõned reeglid on üldistavamad ja hõlmavad kõiki tegevusvaldkondi, mistõttu peavad olema kasutatud kõigil analüüsidel.

Üldistavad Reeglid on:

Reegel 1	Teadlikkuse tõstmine
Reegel 5	Kättesaadavus/ligipääsetavus
Reegel 14	Poliitiline otsustamine ja planeerimine
Reegel 18	Puuetega inimeste organisatsioonid
Reegel 19	Personali koolitus

Reegel 1. Teadlikkuse tõstmine

„Riigid peavad astuma samme teadlikkuse tõstmiseks ühiskonnas puuetega inimestest, nende õigustest, võimekusest ja panusest”.

Küsimused

Reegel 1:1

Kuidas kohalik omavalitsus levitab informatsiooni oma ressurssidest puuetega inimestele?

Kas see teave on ligipääsetav igasuguste puuetega inimestele?

Kas see teave on pädev selles mõttes, et kõik puudega inimesed saavad täieliku teabe oma õigustest ja võimalustest?

Reegel 1:2

Kuidas levitab omavalitsus teadmist, et puuetega kodanikel on samasugused õigused ja kohustused kui kõigil teistel inimestel?

Reegel 1:3

Mida teeb omavalitsus selleks, et meedia kirjeldaks puuetega inimesi positiivselt?

Reegel 1:6

Kuidas omavalitsus julgustab erasektori ettevõtteid puuete aspekte arvestama kõigis nende tegevustes?

Reegel 1:7

Mida teeb omavalitsus tõstmaks puuetega inimeste teadlikkust nende õigustest ja võimalustest?

Reegel 1:9

Kas teadlikkuse tõstmise meetmed on lülitatud omavalitsuse personali väljaõppe kavadesse?

Reegel 2. Meditsiiniabi

„Riigid peavad kindlustama puuetega inimestele tõhusa arstiabi.”

Küsimused

Reegel 2:1

Kas kohalikul omavalitsusel on tegevuskava puuete varajaseks avastamiseks, hindamiseks ja raviks?

Reegel 2:2

Millist väljaõpet saab teenindav personal puuete avastamiseks ja sobivate teenuste osutamiseks?

Reegel 2:4

Kas hoolduspersonalil on pidev ligipääs vajalikele meetodikatele ja tehnoloogiale?

Reegel 2:6

Kuidas omavalitsus tagab, et puudega inimestel on ligipääs igasugusele ravile ja arstimatele, mida nad vajavad?

Reegel 3. Rehabilitatsioon

“Riik peab tagama puuetega isikutele rehabilitatsiooniteenuste osutamise võimaldamaks neil saavutada ja säilitada iseseisvuse ning tegevusvõime optimaalsed taset”.

Küsimused

Reegel 3:1

Kas kohalikul omavalitsusel on rehabilitatsiooniprogrammid erinevate puuetega inimeste gruppidele?

Reegel 3:2

Millised rehabilitatsiooni võimalused on olemas erinevate puuetega inimestele?

Reegel 3:3

Kas rehabilitatsiooni võimalused vastavad vajadustele? Kui ei, siis mis on puudu?

Reegel 3:4

Millised võimalused on puuetega inimestel ja nende perekonnaliikmetel osaleda neid puudutava rehabilitatsiooniprogrammi väljatöötamises ja rakendamises?

Reegel 3:6

Kas puuetega inimesi ja nende perede liikmeid julgustatakse osalema teiste inimeste rehabilitatsioonis kui õpetajaid, instruktoreid või nõustajaid?

Reegel 3:7

Kas puuetega inimeste organisatsioonidega konsulteeritakse rehabilitatsiooni meetmete ja programmide väljatöötamisel ning hindamisel?

Reegel 4. Toetavad teenused

“Riigid peavad tagama toetavate teenuste loomise ja pakkumise, kaasa arvatud abi-vahendid puuetega inimestele, tõstmaks nende võimekust iseseisvaks igapäeva-eluks ja oma õiguste kasutamiseks”.

Küsimused

Reegel 4:1

Kas omavalitsus toetab puuetega inimesi

- abivahenditega?
- isiklike abistajatega?
- tõlketeenustega?

Reegel 4:4

Kas teenused on kasutajaile tasuta?

Reegel 5. Kättesaadavus/ligipääsetavus

“Riik peab tunnustama kättesaadavuse üldist tähtsust võrdsete võimaluste loomisel ühiskonna kõikides sfäärides.

Ükskõik millise puudega inimestele peab riik

- ***algatama tegevuskava füüsilise keskkonna ligipääsetavaks muutmiseks,***
- ***rakendama abinõusid informatsiooni ja kommunikatsiooni ligipääsetavaks muutmiseks”.***

Küsimused

Reegel 5:1

Kas kohalikul omavalitsusel on süsteemne tegevuskava muutmaks füüsilist keskkonda nii siseruumides kui väljas, ligipääsetavaks igaühele, näiteks:

- kodud?
- muud hooned?
- ühistransport ja muud kommunikatsioonivahendid?
- tänavad?
- muu väliskeskkond?

Reegel 5:2

Kas inimestel, kes ametialaselt on seotud füüsilise keskkonna planeerimise ja ehitamisega, on ligipääs pidevale teabele invapoliitikast ja ligipääsetavuse tagamise viisidest?

Reegel 5:3

Kas mitmesuguste puudegruppide vajadusi ligipääsetavuse osas arvestatakse füüsilise keskkonna arendustöodes alates planeerimisprotsessi algusest?

Reegel 5:4

Kas puuetega inimeste organisatsioonidega konsulteeritakse:

- ligipääsetavuse standardite ja normide väljatöötamisel?
- ehitusprojektide planeerimisel?

Reegel 5:5

Kas omavalitsuse poolt antav teave diagnooside, õiguste, olemasolevate teenuste ja programmide kohta on kättesaadav:

- kõigile puuetest mõjutatud kodanikele?
- nende perekonnaliikmetele?
- nende esindajatele?

Reegel 5:6

Milliseid strateegiaid kasutatakse tegemaks informatsiooniteenuseid ja dokumentatsiooni ligipääsetavaks:

- nägemispuudega inimestele?
- pime-kurtidele?
- kurtidele ja kuulmispuudega inimestele?
- intellektipuudega inimestele?
- düsleksikutele?

Kas rakendatud meetmed vastavad tegelikele vajadustele?

Reegel 5:7

Kuidas tagatakse kurtidele ja kuulmispuudega lastele viipekeele õpetus kogu haridusprotsessis?

Kas omavalitsus aitab vanematel saada viipekeele õpetust?

Kas omavalitsus teab, kui paljud kurdid, pime-kurdid ja vaegkuuljad vajavad tõlketeenust?

Kas jätkub tõlke kõigile, kes neid vajavad?

Reegel 5:9

Kuidas omavalitsus jälgib televisiooni, raadio ja ajalehtede kättesaadavust

- nägemispuudega inimestele?
- pime-kurtidele?
- kurtidele ja vaegkuuljatele?
- intellektipuudega inimestele?
- düsleksikutele?

Reegel 5:10

Kas uute komputriseeritud informatsiooni- ja teenindussüsteemide arendamisel on algselt peale arvestatud kõigi puuderühmade esindajate erivajadustega? Kui nii pole tehtud, siis kas olemasolev süsteem kohandatakse ligipääsetavaks puudega inimestele?

Reegel 5:11

Kas enne uute infosüsteemide arendamist konsulteeritakse puuetega inimeste organisatsioonidega?

Reegel 6. Haridus

“Riigid peavad tunnustama puuetega laste, noorte ja täiskasvanute võrdsete võimaluste põhimõtet alg-, kesk- ja kõrgharidusele integreeritud tingimustes. Riigid peavad tagama, et puuetega inimeste õpetamine oleks haridussüsteemi lahutamatu osa”.

Küsimused

Reegel 6:1

Kas kohalik omavalitsus tagab puuetega inimeste hariduse integreeritud tingimustes?

Kas see haridus on lahutamatu osa hariduse planeerimisest, õppekavade arendamisest ja koolikorraldusest?

Reegel 6:2

Kas hariduse kättesaadavuseks tagatakse

- viipekeele tõlgid?
- teised vajalikud tugiteenused?
- rutiinid, et muuta haridus ligipääsetavaks kõigile?

Reegel 6:3

Kuidas on vanematekogud ja puuetega inimeste organisatsioonid kaasatud haridusprotsessi?

Reegel 6:6

Kas omavalitsus on sõnastanud hariduspoliitika tavakoolides?

Kas õppekava paindlikkus, lisamine ja kohandamine on lubatud?

Kas tagatakse kvaliteetsed õppematerjalid, jätkuv õpetajate täiendõpe ning tugiõpetajad?

Reegel 6:8

Kas neile, kelle vajadusi tavakoolis ei saa rahuldada, on olemas eriõpe?

Kas selle õppe kvaliteet vastab tasemelt muu hariduse kvaliteedile?

Reegel 6:9

Kas on olemas koolid kurtidele/vaegkuuljatele ning pime-kurtidele, kes vajavad õpetust viipekeeles?

Kui ei, kuidas tagatakse selliste õppurite vajadused?

Reegel 7. Tööhõive

“Riigid peavad tunnustama põhimõtet, et puuetega inimestel peab olema võimalus kasutada oma inimõigusi, eriti tööhõive vallas. Nii maal kui linnas peavad neil olema võrdsed võimalused kasulikuks ja tasuvaks rakenduseks tööjõuturul”.

Küsimused

Reegel 7:2

Mida teeb kohalik omavalitsus toetamiseks puuetega inimeste integratsiooni avatud tööhõives?

Reegel 7:3

Kui paljude inimeste tööandjaks on omavalitsus? Kui paljudel neist on mõni puue?
Kas omavalitsuse egiidi all olevatel töökohtadel on tegevusprogramm muutmaks neid ligi-pääsetavaks puuetega inimestele?

Kui nii, siis millised meetmed sisalduvad programmis:

- meetmed abivahendite julgemaks kasutamiseks?
- meetmed kohandamiseks tööaega vastavalt individuaalsetele vajadustele (st. paindlik tööaeg, osajaga töö, jaotatud ametikoht)?
- meetmed parandamiseks töörehabilitatsiooni?
- muud meetmed?

Millisel määral on nimetatud meetmeid rakendatud? On nad olnud adekvaatsed?

Reegel 7:4

Mida teeb omavalitsus tõstmaks avalikkuse teadlikkust, et ületada eelarvamusi ning negatiivseid hoiakuid puuetega töötajate suhtes?

Reegel 7:5

Mida teeb omavalitsus loomaks soodsaid tingimusi puuetega inimeste tööhõiveks?

Reegel 7:6

Millised on täna tingimused omavalitsuse allasutustes, kas puudega inimestel on teistega võrdsed võimalused seonduvalt

- töölevõtmisega?
- edutamisega?
- palgatõusuga?
- personali õppeprogrammidega?

Reegel 7:7

Milliseid võimalusi pakub omavalitsus neile puudega inimestele, kelle vajadusi ei rahulda avatud tööturg?

Reegel 7:9

Kas omavalitsus teeb koostööd puuetega inimeste organisatsioonidega kõiges, mis puudutab puudega inimest tööturul?

Reegel 8. Sissetuleku tagamine ja sotsiaalkindlustus

“Riigid on vastutavad puuetega inimestele sotsiaalkindlustuse ja sissetulekute tagamise eest”.

Küsimused

Reegel 8:1

Millist sissetulekut antakse inimestele, kes on oma puude tõttu

- ajutiselt kaotanud oma sissetuleku?
- saanud tagasilöögi oma sissetulekus?
- kellele on ära öeldud töötamise võimalused?

Kas kõnealune toetus on piisav tagamiseks puudega inimestele võrdväärset elatustaset? Puue võib nõuda täiendavaid kulutusi. Kas seda on sissetuleku toetuse planeerimisel silmas peetud?

Reegel 8:3

Millist sissetulekutoetust antakse inimestele, kes pakuvad puudega inimestele hooldust?

Reegel 8:4

Kas omavalitsusel on spetsiaalne tegevuskava andmaks puuetega inimestele ajendeid töö otsimiseks? Kui jah, siis kas tegevuskava annab võimalusi

- tööalaseks nõustamiseks?
- tööalaseks rehabilitatsiooniks?
- tööalaseks väljaõppeks?
- töö leidmiseks?

- sissetulekutoetuseks käesoleval ajal?

Reegel 9. Pereelu ja isikupuutumatus

“Riigid peavad soodustama puuetega inimeste täielikku osalemist perekonnaelus. Riigid peavad soodustama nende õigust isikupuutumatusse ja tagama, et seadused ei diskrimineeriks puudega inimesi seksuaalsuhete, abielu ega vanemlike õiguste aspektist”.

Küsimused

Reegel 9:1

Kas kohalik omavalitsus võimaldab puudega inimesel elada koos oma perekonnaga?

Kas ajutise hoolduse teenused on võimalikud?

Reegel 9:2

Kas kohalik omavalitsus võimaldab nõustamisteenust neile puudega inimestele, kes soovivad luua perekonda?

Reegel 9:3

Mida teeb kohalik omavalitsus muutmaks negatiivseid hoiakuid puuetega inimeste abielu, seksuaalsuse ja vanemlike õiguste asjus?

Reegel 9:4

Kas omavalitsus saab pakkuda puuetega inimestele teavet meetmetest seksuaalse ja muu ahistamise vastu?

Reegel 10. Kultuur

“Riigid peavad tagama, et puudega inimesed oleksid integreeritud ja saaksid osaleda kultuuritegevuses teistega võrdsetel alustel”.

Küsimused

Reegel 10:1

Kas erinevad kultuurilised ettevõtmised – tants, muusika, kirjandus, teater jne. on ligipääsetavad nii, et puudega inimesed saavad osaleda kunstitegevuses?

Kas kultuurietendused ja teenused on kättesaadavad puuetega inimestele?

Reegel 10:2

Kas etendusi ja teenuseid puudutav teave on kättesaadav

- teatrites?
- muuseumides?
- kinodes?
- raamatukogudes?

Reegel 10:3

Kas kaasaegset tehnoloogiat kasutatakse vahendina tegemaks etendusi ja kultuurilisi teenuseid kättesaadavaks puuetega inimestele?

Reegel 11. Vaba aeg ja sport

“Riigid peavad rakendama abinõusid tagamaks puuetega inimestele võrdsed võimalused vaba aja veetmiseks ja sportimiseks”.

Küsimused

Reegel 11:1

Kas spordi ja vaba aja tegevused on kättesaadavad ja ligipääsetavad selliselt, et puuetega inimesed saavad tegelda spordiga ning sisustada oma vaba aega?

Kas spordiasutused on ligipääsetavad ka puuetega pealtvaatajaile?

Reegel 11:2

Mida teeb omavalitsus tagamaks kohalike turismiteenuste sobivuse puuetega inimestele?

Reegel 11:3

Kuidas toetab omavalitsus puuetega inimeste sporditegevust?

Kas toetatakse puuetega inimeste osalemist rahvuslikel ja rahvusvahelistel võistlustel?

Reegel 11:4

Kas puuetega inimestel, kes osalevad sporditöös, on juurdepääs sama kvaliteediga nõustamisele ja treeningule kui teistel sportlastel?

Reegel 11:5

Kas puuetega inimeste organisatsioonidega konsulteeritakse neile suunatud teenuste väljaarendamisel?

Reegel 12. Religioon

“Riigid peavad ergutama puuetega inimesi võrdseks osalemiseks oma kogukonna religioosses elus”.

Küsimused

Reegel 12:1

Kuidas aitab omavalitsus teha religioosseid ettevõtmisi kättesaadavaks puuetega inimestele?

Reegel 12:2

Kuidas ergutab omavalitsus teabe levitamist invaprobleemide kohta usuorganisatsioonides?

Reegel 12:3

Mida teeb omavalitsus, et teha usukirjandus kättesaadavaks sensoorsete puuetega inimestele?

Reegel 12:4

Kas puuetega inimeste organisatsioonidega konsulteeritakse meetmetest võrdseks osaluseks usuelus?

Reegel 13. Informatsioon ja uurimistöö

“Riikidel lasub kõrgeim vastutus puuetega inimeste elutingimusi puudutava informatsiooni kogumise ja levitamise eest, vajalike laiaulatuslike uuringute, sealhulgas puuetega inimeste elu mõjutavate takistuste uuringute eest”.

Küsimused

Reegel 13:1

Kas kohalik omavalitsus on kogunud statistilisi andmeid

- puuetega laste õppimistingimuste kohta?
- puuetega inimeste tingimustest töökohtades?
- puuetega inimeste töötamisvõimaluste kohta?
- puudest tingitud isiklike lisakulutuste kohta?
- mõjudest, mida põhjustavad puuetega inimestele vähenevad rahastusvõimalused ja suurenevad maksud?

Reegel 13:2

Kas omavalitsusel on andmebaasid

- erinevate puuetega inimeste gruppide ja nende vajaduste kohta?
- kõigist puuetega inimeste organisatsioonide aadressidest?
- puuetega inimestele suunatud teenuste ja programmide kohta?

Reegel 13:3

Kuidas omavalitsus toetab uurimistöid

- sotsiaalsete ja majanduslike tingimuste mõjust puuetega inimestele ja nende peredele?
- võimalustest arendada teenuseid ja toetavaid meetmeid?

Reegel 13:5

Kas omavalitsus toetab puuetega inimeste töötamist andmete kogumisel ja uurimistööl invaprobleemidest?

Reegel 13:7

Milliseid meetmeid kasutab omavalitsus invateabe ja informatsiooni edastamiseks

- poliitilisel tasandil?
- administratiivsel tasandil?

Reegel 14. Poliitiline otsustamine ja planeerimine

“Riigid peavad tagama, et invaküsimused on lülitatud kõigisse poliitilistesse otsustesse ning riiklikku planeerimisse”.

Küsimused

Reegel 14:1

Kas kohalikul omavalitsusel on invapoliitika plaan?

Kas see põhineb ÜRO Standardreeglitel?

Kas see plaan sisaldab konkreetseid meetmeid

- ajalimiidiga iga meetme rakendamiseks?
- vastutava ametkonnaga?
- rahastamisega?

Reegel 14:2

Kas invapoliitika plaan on koostatud tihedas koostöös puuetega inimeste organisatsioonidega?

Kas invaaspektid on lülitatud omavalitsuse arenguplaanidesse alates lähteülesandest?

Reegel 14:4

Kas on kasutusel kontrollkaardid, näiteks kättesaadavuse/ligipääsetavuse kohta, mida erinevates suhetes võib vaja olla?

Reegel 15. Seadusandlus

“Riikidel lasub vastutus luua seadusandlik alus puuetega inimeste täisosaluse ja võrdsuse saavutamiseks”.

Küsimused

Reegel 15.2

Kas on kohalikku omavalitsust kritiseeritud puuetega inimesi käsitleva seaduse mittejärgimise eest?

Kui jah, siis kas omavalitsus on astunud samme selliste olukordade vältimiseks tulevikus?

Reegel 16. Majanduspoliitika

“Riikidel lasub vastutus puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomise rahvuslike programmide ja meetmete finantseerimise eest”.

Küsimused

Reegel 16:1

Kas kohaliku omavalitsuse kulutused puuetega inimestele vajalike kohanduste tegemiseks on osa tavalisest eelarvest või on need eelarves toodud omaette reana?

Reegel 16:2

Kas omavalitsus annab finantstoetust puuetega inimestele vajalikele projektidele ja teistele arendusmeetmetele?

Reegel 16:4

Kas omavalitsusel on spetsiaalne puuetega inimeste vajadusi toetav arendusfond, mille kaudu saab toetada pilootprojekte ja omaabiprogramme varasel algustasandil?

Reegel 17. Töö koordineerimine

“Riigid vastutavad rahvuslike koordinatsioonikomiteede või analoogsete organite loomise ja tugevdamise eest, mis tegutseksid invaprobleemide koordineeriva kes-kusena”.

Küsimused

Reegel 17:1

Kas kohalikus omavalitsuses on alaline invaprobleeme koordineeriv komitee?

Reegel 17:2

Kui jah, kuidas see komitee kokku kutsutakse?

Reegel 17:3

Kuidas on puuetega inimeste organisatsioonid esindatud selles komitees?

Reegel 17:4

Millised ressursid on selle komitee käsutuses?

Reegel 18. Puuetega inimeste organisatsioonid

“Riigid peavad tunnustama puuetega inimeste organisatsioonide õigust esindada puuetega inimesi rahvuslikul (riiklikul), regionaalsel ja kohalikul tasandil. Riigid peavad tunnustama puuetega inimeste organisatsioonide nõuandvat rolli invaküsimusi puudutavate otsuste tegemisel”.

Küsimused

Reegel 18:1

Kuidas kohalik omavalitsus ergutab ja toetab

- puuetega inimeste organisatsioonide loomist?
- olemasolevaid puuetega inimeste organisatsioone?
- koostööd puuetega inimeste organisatsioonide vahel?

Reegel 18:2

Kuidas omavalitsus teeb käesoleval ajal koostööd puuetega inimeste organisatsioonidega?

Reegel 18:3

Millist rolli mängivad puuetega inimeste organisatsioonid puuetega inimesi mõjutavate toetuste, teenuste ja muude meetmete asjus. Kas nad

- identifitseerivad vajadusi ja prioriteete?
- osalevad meetmete planeerimises?
- osalevad meetmete rakendamises?
- osalevad hindamises?
- aitavad aktiivselt tõsta avalikkuse teadlikkust?

Reegel 18:4

Milline on puuetega inimeste organisatsioonide tähtsus

- nende liikmetele?
- ühiskonnale?

Reegel 18:5

Millise määrani on puuetega inimeste organisatsioonid esindatud kohaliku omavalitsuse administratsioonis?

Reegel 19. Personali koolitus

“Riigid on vastutavad puuetega inimestele suunatud programmide ning teenuste planeerijaile ja pakkujaile suunatud asjakohase koolituse eest kõigil tasanditel”.

Küsimused

Reegel 19:1

Kas need omavalitsuse töötajad, kes sageli puutuvad kokku puuetega inimestega, saavad väljaõpet invaprobleemidest?

Kui jah, siis millest väljaõpet koosneb?

Millist puudeid käsitlevat väljaõpet saavad teised töötajad?

Reegel 19:3

Kas personali invaprobleemidealases koolituses on puuetega inimesed kaasatud kui õpetajad, instruktorid ja nõustajad?

Kas need koolitusprogrammid koostatakse konsulteerides puuetega inimeste organisatsioonidega?

Reegel 20. Invaprogrammide riiklik monitooring ja hinnang Reeglite rakendamise kohta

“Riigid vastutavad puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomise rahvuslike programmide ja teenuste pideva monitooringu ja hindamise eest”.

Küsimused

Reegel 20:1

Kuidas hinnatakse kohaliku omavalitsuse invapoliitika plaani ja teisi tegevuskavasid puuetega inimeste heaks?

Milline on puuetega inimeste organisatsioonide roll invapoliitika plaani ja tegevuskavade hindamisel?

Kuidas ja kellele levitatakse hindamise tulemusi?

Reegel 20:5

Kas protseduurid, kuidas ja millal invapoliitika plaani ning tegevuskavasid hinnata, on kirjutatud omaette dokumendiks/juhendiks?

Reegel 21. Tehniline ja majanduslik koostöö

“Riikidel, nii arenenud tööstusriikidel kui arengumaadel, on kohustus osaleda rahvusvahelises koostöös, mis on suunatud puuetega inimeste elutingimuste parandamisele arengumaades”.

Küsimused

Reegel 21:1

Millised on kohaliku omavalitsuse ressursid puuetega põgenike ja immigrantide jaoks?

Kas on mingeid erivajadusi, mida puuetega põgenikud või immigrandid on lisanud invapoliitika plaanidesse või tegevuskavadesse?

Reegel 21:2

Kui omavalitsus suhtleb või osaleb vahetusprogrammides arengumaadega, kas invaprobleemid on osa sellest protsessist?

Reegel 21:3

Kas konsulteeritakse puuetega inimeste organisatsioonidega kui omavalitsus kavandab puuetega inimestele olulisi projekte arengumaades?

Reegel 21:4

Kas arengumaadega seotud tehnilise ja majandusliku koostöö projektides toetab omavalitsus

- puuetega inimeste oskuste, võimete ja eelduste arendamist?

- uusi töökohti loovaid algatusi?
- sobiva invatehnoloogia ja teabe levitamist?

Reegel 21:5

Kas omavalitsus toetab puuetega inimeste organisatsioonide loomist ja tugevdamist teistes riikides

- puuetega inimeste organisatsioonide initsiatiivide toetamisega?
- mingil muul viisil?

Reegel 21:6

Kui omavalitsus on seotud koostöö või vahetusprogrammidega arengumaades, kas astu-takse samme asjassepuutuva personali invaalase teadlikkuse parandamiseks?

Reegel 22. Rahvusvaheline koostöö

“Riigid peavad aktiivselt osalema rahvusvahelises koostöös, mis puudutab puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomise poliitikat”.

Küsimused

Reegel 22:2

Kui kohalik omavalitsus teeb rahvusvahelist koostööd, kas invaaspektid sisalduvad

- läbirääkimistel?
- informatsioonivahetuses?
- arendusprogrammides?

Reegel 22:3

Kuidas omavalitsus toetab rahvusvahelist teadmiste ja kogemuste vahetust

- invaprobleemidega seotud mittetulundusühingute vahel?
- invaprobleemidega seotud uurimisinstituutide ja teadlaste vahel?
- rahvusvaheliste programmide ja invaekspertide gruppide vahel?
- puuetega inimeste organisatsioonide vahel?
- rahvuslike koordinatsioonikomiteede vahel?

Invapoliitika plaani näidisstruktuur

Pikaajalised avarad eesmärgid

- sellised nagu: "Meie omavalitsuses peab kõigil kodanikel olema võrdne võimalus osaleda kultuurielus".

Inventuuride kokkuvõte

- kuidas omavalitsuse erinevad tegevused toimivad Standardreeglite valguses.

Kokkuvõte puuetega inimeste sotsiaalteenuste vajadustest

- üldine kirjeldus puuetega inimeste munitsipaalteenuste vajadustest.

Pikaajaline tegevuskava

- näitab alasid, milles on vaja rakendada meetmeid ja kuidas rakendamine toimub konkreetse aasta jooksul.

Eesmärgid ja konkreetsed meetmed

- Iga valdkonna eesmäärke ja vahendeid tuleb kirjeldada plaaniga hõlmatud perioodil. Meetmeid tuleb konkretiseerida, näidates vajalikud sammud, nende täitmise aja, vastutava allüksuse ja rahastamise viisi.

Näide:

Omavalitsuse informatsioon tuleb muuta kättesaadavaks

- kohandades kohaliku omavalitsusse sissepääsu ja telefonikeskjaama
- ehitada lift ja tekstitelefoni (rakendamise aeg, vastutav allüksus, rahastamine).
- **Kogu teave kohaliku omavalitsuse kantseleist peab vajaduse korral olema saadav helikassetil või kergesti loetavas versioonis (rakendamise aeg, vastutav allüksus, rahastamine).**
- omavalitsuse volikogu istungite ruumid peavad olema muudetud ligipääsetavaks (rakendamise aeg, vastutav allüksus, rahastamine).
- tulevane koostöö puuetega inimeste organisatsioonidega
- tulevased koostöövormid kohalike puuetega inimeste organisatsioonidega.

Hindamine ja kontroll

- protseduurid, millal ja kuidas plaani hinnatakse ja kontrollitakse.

Järelsõna eestikeelsele tõlkele

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni poolt vastu võetud "Puuetega Inimestele Võrdsete Võimaluste Loomise Standardreeglid" ning selle põhjal koostatud "Eesti invapoliitika üldkontseptsioon" on suurepärase töövahend invapoliitika struktureerimiseks.

ÜRO Standardreeglid avaldati 1993. aastal eesmärgiga tagada, et puuetega inimestel oleks samad õigused kui kõigil teistel.

ÜRO Standardreeglite põhjal koostati Eesti Puuetega Inimeste Koja initsiatiivil Eesti Vabariigi invapoliitika üldkontseptsioon "Puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomise standardreeglid", mille Vabariigi Valitsus 16. mai 1995. a. istungil päevakorrapunkti nr. 11 all heaks kiitis. Käesolevaks ajaks on välja töötatud ja Vabariigi Valitsuse poolt ka heaks kiidetud Standardreeglite ellurakendamise tegevuskava.

Rootsi puuetega inimeste organisatsioonide poolt välja arendatud ja AGENDA 22 nime all tuntuks saanud meetodika Standardreeglitel baseeruvate invapoliitika plaanide koostamiseks on sobiv kasutamiseks ka Eestis. **Meetodika aitab Eesti Puuetega Inimeste Kojal, Eesti invapoliitika üldkontseptsiooni Reegli 21 kohaselt standardreeglite ning tegevuskavade täitmise järelevalve funktsiooni omaval organisatsioonil, oma ülesandeid paremini täita.** AGENDA 22 aitab parandada ka omavalitsuste koostööd puuetega inimeste organisatsioonidega.

Ka Eestis mõjutavad kohalike omavalitsuste otsused suuresti puuetega inimeste iga-päeva elu, seetõttu on oluline, et kõigis omavalitsuste otsustustes arvestatakse puuetega inimeste vajadustega. Puuetega inimeste jaoks võib igapäeva elu olla täis suuremaid või väiksemaid takistusi, mis ei lase puudega inimesel elada oma elu ning ise endaga toime tulla. Meie soov on, et omavalitsused arvestaksid senisest enam puuetega inimestega – st. mitte midagi meile ilma meieta.

Standardreeglites toodud õiguste tagamine vajab tahtlikku ja süsteemset planeerimist. Omavalitsused on enamasti vastutavad argielu tagavate teenuste eest, seetõttu lasub omavalitsusel eriline vastutus kõigi oma kodanike heaolu tagamisel.

Hästi planeeritud invapoliitika abil on võimalik rakendada Standardreeglite põhinõudeid ja koostöö puuetega inimeste organisatsioonidega kohaliku invapoliitika kujundamisel tagab selle täitmiseks vajaliku poliitilise ja majandusliku toetuse, ratsionaalsuse ja vahendite säästliku kasutamise.

Küsitlustes välja selgitatud edusammud vajavad tunnustamist – vääriliselt tuleb hinnata omavalitsuste poolt tehtut puuetega inimeste olukorra parandamisel ning välja selgitatud takistused vajavad nende kõrvaldamiseks igakülgset abi.

Ülaltoodud materjali eesmärk on: invapoliitika planeerimine ja kõik puuetega inimesi puudutavad otsused tuleb teha koos puuetega inimestega.

Soovin meeldivat koostööd ja üksteisemõistmist!

Helve Luik

Eesti Puuetega Inimeste Koja eestseisja